

THE BUS

L E C T U R E

ՔԵՐԵՎԵԾ. ԸԶԵՅԻ. ՔԵՆՈՒՐԵԾ. ԵՒ ՄԵՒՏԵԾ.

Տարեկան գին կտեմիկ կլուսուշ 100 :
Այս Լրագիրը ամեն երկու շաբթի օրերը կը հրատարակուի :
Պաշտու դուրս գտած Լրագիրերուն փօսթային ծախքը առնցին կրազ է :

իր շամին համար չուր մը հրատարակեց ուշաց դիտի վճարէ տողին 40 փարոց
Նորատիդ գրոց ծանուցու մը նքի է :

Դուրսէն եկած նամակներու և խօսթացին ծախքը խրկոցը դիտի վճարէ :

ՔԵԱ ԵՔԵԿԵ

ԱՐԵՎԻ ԼՈՒԺԵՐ

ՊՈՒԽ 42 ՅՈՒՆԻ

Ինչպէս որ անցած շոբթու ըսինք, վեհափառ ինքնակալը գիշեր մը Խիմիա կղզին առաջը կենալ էն եռքը յաջորդ օրը դէպ ՚ի Խիրիտ Ճամբայ եւ լու : Վայիսի 23ին Խիրիտու Հանեա քաղաքը հասաւ . գրեթէ քաղաքին և զրծակայ տեղերուն բոլոր բնակիչները ծովուն եղեքը եկեր էին, որ վեհափառ ինքնակալը անցած ատենը հոն գտնուին . և ուրախութիւններնէն՝ կէցյէ արդայ, կէցյէ ինքնախլ թագառուց ձայնով աշխարհք կը գոռացընէին : Շարեգութէ կայսրը ցամաք ելեւէն քիչ մը ետքը հըրաման ըրաւ որ բնակչաց երեւելիները իրեն ներկայանան . և շատ սէրեւ խնամք ցուցուց . Երկու օր Հանեա կեցաւ . և այս երկու օրս քաղաքացւոց շարունակ և անընդհատ ուրախութեան օր էր . իրենց երախտագիտութիւնը ինքնակալին ծանուցանելու համար ինչ ընելիքնին չէին գիտեր : Եշրուրդ օրը ինքնակալը Խիրիտու կուսակալ մեծապատիւ Վուսդաֆա փաշային ամարանոցը գնաց . և կուսակալը շատ տարիէ ՚ի վեր այս կղզւյս կառավարութեանը մեջ ցուցուցած աղէկիութիւնով և գովելի ընթացքովը այս մեծ պատուցյս արժանի եղած էր : Վայիս 26ին ուրբաթի աղօթքը կատարելու համար Առւտայի մզկիթը գնաց . և անկեց

դէպ ՚ի Ուշթմէ և Քանտիվ գնաց : Հանեա եր-
թալլ ինչ ուրախութիւն և ինչ հանդէսներ պատճա-
ռեց նէ՝ այս երկու քաղաքու ալ նոյնը բնաւ :

¶ Եհավառ ինքնակալը կիրիտէն Սաբլու կղզին
պիտի գայ . և առաջիկայ շաբթուս մէջ յաջողու-
թեամբն աստուծոյ մայրաքաղաքս վերադառնալը ,
և գացած տեղերուն սրտին ազդած ուրախութիւ-
նը մայրաքաղաքիս բնակչաց ալ չնորհելը կըյու-
սացուի , որ իրենց բարեգութ և առատախնոտ
տիրոջմէն երկար ատեն զուրկ մնալու սրպված չըլ-
լալով՝ հոս չի գտնուելուն օրերը տարիի պէս կու-
գայ .

¶ Եհավառ ինքնակալը ուր որ գնաց նէ՝ իրեն
կայսերական առատաձեռնութեանը նշաններ ձը-
գեց , առատ պարզեւներ տալով աղքատաց , և
հասարակաց օդակին համար շինուած տեղերուն . և
առաւելապէս՝ դպրատուններուն . որով իրեն հայ-
րական առատ ինամքը ցուցունելէն զամ՝ իր բա-
րի և աշխարհաշէն կամքն ալ իմացուց . որ իր հը-
պատակները իմաստուն և խելցցի կ'ուզէ , առանց
աղքի և կրօնիքի խորութիւն ընելու : Այսանկ բա-
րեգութ ինքնակալի մը ցուցուցած ինամքէն օ-
գուտ քաղելը , և ամէն մարդ իր ձեռքէն եկածին
չափ անոր հովանաւորութեանը տակ մոտաց լուսա-
ւորութեան մէջ առաջ երթալը մէզի կ'իյնայ : Այս
գարըս այս պարագայներով՝ մէկ չնորհ մըն է որ
Այսուած մեղի ըրեր է , ասկէց օգուտ քաղելնիս
մեզի շահ ըլլալէն զատ երախտագիտութեան նշան
մըն ալ է :

— Ա էհապառ ինքնակալը կիրիտէն Ուտոս անցեր է, և հօն իբէն՝ Լոգիպառսի նահանգին փո-

Խաղբայ քարձրապատիւ Ապագաս փաշայն ալ ան-
ձամբ հոն գացեր է . վեհափառ ինքնակալէն իրեն
խրկուած մեծ թասմէնի հիմայուանին համար չնորհա-
կալ ըլլալու :

Ուստի այս պատճենը կազմութեած է այն տեղի նորացնելու մասին մասունքը, և առաջին անգամ աշխաթքի ժաղվավելնուն ներկայ գտնուելու համար։ Ամսոյս 9ին ուրբաթի աղօթքը հսն ըրած պիտի լւաց։ և անկեց Խղմիք պիտի անցնի կ'ըստուի ուր տեղ մեծ պատրաստութիւններ կ'ըլլան արժանաւոր լին առնեալու թիւ և առնեալու ժամանակակից առաջարկութիւնները։

— Ո՞եծազօք տէրութեան կողմէն ինկիլթէռուագեսպան մեծապատիւ ԱՌոհամմէտ փաշային համար անցեալ շաբթու պատմեցինք որ Ֆիլէմէնկիթ թագաւորին թագաւորական ամոռուը անցնելը շընորհաւորելու համար | ահէյ քաղաքը երթալու մեծազօք տէրութենէն հրաման առած էր : | օնուատ քաղաքը՝ մէկ անիւով (չարիով) քալով շոգենաւերուն յատուկ ընկերութիւն մը կայ . երբ որ այս ընկերութեան երեւելիները այս արժանայարդ պաշտօնատարին Ֆիլէմէնկի երկիրը անցնելու ըլլալը իմացան , մէկ գիշ մը գրեցին + որով իրենց նաւերուն մէկը՝ որն որ ինքը կը հաճի նէ , անոր արնօրէնութե կը յանձնէին մինչեւ Ֆոանսայի Տիւնքէք քաղաքը վինքը իւր մարդիկներովը տանելու : Ա՞եծապատիւ գեսպանին շատ հաճոյ եղաւ այս մարդասէր քաղաքավարութիւնը , բայց նաւը չի կրնալ ընդունելուն օրինաւոր պատճառներ կային . ուստի մէկ շնորհակալութեան նամակաւ մը նուէրը ընդունելէն հրաժարեցաւ : Կամակին մէջը կ'ոսէ . “Քանի մն ոռ կայ ոռ ոնկեաւ ճանապահու

РЕДУКЦИЯ

ՀԻՒՅՈՒՑԱՑ

ՀԵՏԱՆԴԱՆՈՑԱՑ ՎՐԱՑ ՀԱՄԱՐՈՑ
ԷՒ ՊԱՏՐՈՒԿԵՐ, ՏԱԽՈՒՑՑՈՒՄՆ

Ճողովել կամ ընդունել որ և իցէ հիւանդը
կամ տնանելը, անոր բարսյական կամ մարմական
ցաւյն դարման տանել՝ մարդկութեան ծառայե-
լոյ մաօք և աստուածահաճոյ գործ մը ընելոյ գի-
տաւորութեամբ, մի միայն քրիստոնէական և ան-
շահանդիր բարեպաշտութեան գեղեցիկ և նոր
դիւմն է : Այս բարեպաշտութիւնը՝ ոչ միայն քր-
իստոնէից, այլև օտար ազգաց երկիրներն ալ լե-
ցուց կերպ կերպ փառաւոր և օգտակար շնուած-
ներով :

Ինչ որ հիւանդանոց կամ անկելանոց և կամ
այլ պայմանի անուն տալով հիմա կ'իմանամք, հիմ
առենը չի կար: Կ'երեւի, թէ հին ազգք կարու
ալ չէին: և պատճառն ահա այս է: Հին ազգք
երեք բան ունեին, որ հիմա շատ քիչ կը գտնուի
նաև՝ հիւրընկալութիւն, երկրորդ՝ նահավետա-
կան կեանք: Երրորդ՝ գերութիւն:

¶ 1. Հիւրընկալունիը իբր անհրաժեշտ պարուն
մը էր յառաջն ու Արևելից մարդ ու ըստ գտնուեր
կրնար իր ու զած տակենք ու զած տունը մտնալ, հոն
ու տեղ, խմել, ապրիլ և Ըստ պատճառաւ անխը-
նամ չեր մեար, կամ հասարակաց վրայ բեռ չեր

կինար ըլլալ։ Այդ՝ արեւելեան ազգք ունեին այս
հիւրընկալութիւնը, և դեռ շատ ու քիչ ունին։
Այսպէս համկացիր և Ալամանները խալացիները
և Աւրոպից այլ և այլ ժողովութենէրը։ Հիւրըն
կալ ազգք ըստ մեծի մասին երկրագործ էին, և
երկրագործ ազգք հիւրընկալ կ'ըլլացին։ Ըսել կ'ու-
զեմ, թէ ուր երկրագործութիւն կար, հսն հիւր
ընկալութիւն ալ կար։ քանզի երկրագործը՝ որ առ
վորաբար առատ ուտելիք կը հանէ երկրէն, այն
չուզէր և չի կինար ուտելիք խնայել անօթի մար-
դուն։ այս պատճառաւ ամէն երկրագործ հարկաւ
կամ օրինակէ շարժեար, հիւրընկալ կ'ըլլաց ։

2. Հին ազգաց մէջ սովորութ մը կար, որ մէկ աղքատոհմի մը բոլոր անդամք մի և նոյն տան մէջ կը նստէին, թէ ամուսնութենէն առաջ և թէ ամուսնութենէն ետեւ. և նոյն ազգատոհմին մէջէն հասակաւ շատ տարօքը միայն բացարձակ կ'իշխէր մինչ ՚ի մահ։ Ինքը անոնց ամենուն հետ կ'այսաւ տէր անխտաբար և հեղինակաբար։ Իսկ հիւանդակամ ծեր եղած ատենը նոյնակէս ինքն էր, որ կը տը հանեմ հայունաւ ամեն պահաւ։ Ա առնապատ միաւ

սւէր.իր ունեցածով և ուրիշ կարօւո ըլլալով։ Եւ
եթե որբ և այրի մը գտնուէր, այնպիսին ալ ապ-
պեաւ տես առ առ։ Կա ո անուա։

3. Հին ազգք գերի պահելց սովորութիւնն ու-
նէին . բայց ինչպէս մի և նոյն տան իւրաքանչյառ
անդամ՝ հարկաւոր խնամքը նցյն իսկ տան մէջ
գտնալց իրաւունք ունէր , նոյնպէս մի և նոյն տան
գերին նցյն խնամքը վայելելց իրաւունք կ'ունե-
նար , անանկ որ մարդ չը համարձակեր զայն զըր-
կել երբ և ըլլայ : Եղաւ իրաւ անանկ ժողովուրդի
որ իր ծեր ու տկար գերիները դուրս կը ձգէր , և
անինամ կը թողուր . բայց այս անդժութիւնն
միայն այն ժողովրդոց մէջ կար , ուր մարդոց բար-
քը յետին ծայր վատութեան հասած էր : Ի վերաց
այսր ամենայնի օրէնք ալ կար , որ կը հրամայէր ,
թէ ոլ ոք իր հիւանդ ու տկար գերին դուրս ձը-
ռէր , ասեւս և ու եռ եռնար անոս հիւեւ :

Ամեն կ'երեւայ , թէ հին աղդաց մարդասիւրութիւնը սեղմեալ էր . այսինքն մարդիկ իրարուկամ իրենց մօտ եղողներուն կ'ուզնեին , այն ալ նիւթապէս ըստ մեծի մասին և ոչ թէ բարսյապէս : Կը տեսմամբ թէպէտ անդին ատդին պատմութեց մէջ , թէ Յշնք և Հռովմայեցիք ունեին անանկութեր , ուր կը պահէին զօտարները սասակով կամ ձրի կամ իբր փոխարինութիւն ծառայութե կամ իբր ակնկալութիւն փոխարինութեան , և այլն բայց թէ որ մամբ քննելու լրամք , անդէն կը համկընամք թէ բարեկալաշուութիւն կարծըլուծ այսպիսի գործերնին աւելի սնափառութեան կամ շահամասիրութեան պատուղ էին և ոչ թէ անշահամենն զիր բարերարութեան . մասնաւոր և սեղմեալ մարդասիրուղ էին և ոչ թէ ընդհանուր և ճոխ :

դուիս հաստատուած է . Քաղէ պիտի անցնիմ , որ
հան ինձի սպասազ կոյ : Ասկայն , ընկերուել առա-
ջարկութիւնը լնդունելս անհնար ըլլալով ալ կո-
ուալարութեանս կողմը կ'իմացընեմ թէ ձեր ընկե-
րութիւնը զիս ինչպէս պատուել ուզեց . և ասիկայ
թէ կառավարութեանը և թէ իմ առաջըս՝ օսմա-
նեան և ինկիլիզ ազգերը իրար կապող սիրոյն մէկ
նոր նշան մը կ'ըլլայ :

— Ուստաց կայսրը մայիս 25ին իրիկուան գէմ
Ա սրչաւ քաղաքը հասաւ . հետն էր կայսերուե ժա-
ռանդ Աղէքսանդր մեծ գուքը : Ի՞աձիվէլ իշխանին
թաղման հանդէսին ալ կայսրը Ա սրչաւ գունդցաւ :

— Պալաթիայի ստիկանութեան տեսուչ (բօլիս նազըրը) արժանայարդ Սապիդ աղայն իրեն հաւատարմութեանը և աշալըրջութեանը փոխարէն, որ այս գժուարին պաշտօնին մէջ կը ցըցլնէ, արքունական պալատին քաբուճի պաշտոթեան պատիւ առաւ :

— Ուումէլիի մեծ սպարապետ բարձրապատիւ
Խօմէր փաշյան մայիս 22ին Վանսադըրէն ելեր է
վոսնա երթալու։ Երկու օր ետքն ալ իւր թիկ-
նապահ (եամէր) տէրվիշ պէյը, և բանակին ծա-

խուց վերակացու խուրի էֆենտին ձամբայ ելան։
Ենուանի Ճ'ուլէյքան, որ Վոնաւուտլուիի ա-
պըստամբութեանը գլուխներէն էր, մեծազօր տէ-

րութեան հն սպանդութեան տակը մտած՝ Մանաս-
գը կը նատէր : Տարձրապատիւ սպարապետը ճամ-
բայ և լլելու ատենը ասոր ալ ապապեց որ 1000 հո-

գի անկիրթ զօրք (պաշլ պօղուք) ժողվէ և Պօս-
նայի ստհմանը երթայ : Ենանի պատուէր մըն ալ՝
այն կադմի կիրճերուն պահապան (տէրվէնտ աղա-

— Պօնայու ընդհանուր կուսակալութեան

պաշտօնին մէջ մեռնող Դահիր փաշային մարմինը
մայիս 28 ին կիրակի օրը Աէլանիկէն կտառանդնու-
սովիս բերուեցաւ . և իր ցեղին յառուեկ եղած գե-
րեզմաննոցը թալզուեցաւ . ինչպէս որ տղան ուղեր-
էր : Տղան ինքը անձամբ Դրաւնիքէն հօրը մարմ-
նոյն հետ եկաւ :

Այսպահովայի և Դրաւնիքի կառավարիչ միաշաները
ըլք ալ որ ապստամբուե մէջ խառնուած էին, և
ետքը ապստամբները տկարացան նէ՝ Պէլկրատ փա-
խած էին, քանի մի օր կայ որ Կաստանդնուլազօլիս
եկած են, որ բռնած ճամբաներնուն պատճառը
հասկըցընեն :

— Վայիս 31, չորեքշաբթի օրը, կեռասովկ լեցուն նաւ մը կուգայ լրտունդնուպօլսոյ մաքսաւ տան առաջը երկամթ կը նետէ : Կեռաս առնող ծախողներու անթիւ բազմութիւն ծովեզը լեցուածը արալում՝ նաւը ցամաքը մօտենալուն պէս նետուող նետուողի նաւուն մէջ կը լեցուին . ասոնց նետուելէն նաւը հաւասարակշութիւնը կը կորսընցը

պիսի բարեպաշտական նպաստը փոքր ինչ կանոնաւ ուրեցաւ, այսինքն քրիստոնեայք կ'օգնէին իրարու որ և իցէ կերպով, առանց ակնկալութեան և փառաց: Ուեպէտ հիւանդանոց կամ անկելանոց չի կար այն ատեն, բայց ամէն մէկ քրիստոնէի տուն և ամէն մէկ եկեղեցականի բնակարան իբր հիւանդանոց էր: Խեղծերը հոն կը գտնային իրենց բաւ ական նպաստ, և միսիթարութիւն նիւթական և բարոյական: Այսպէս գնաց մինչեւ երրորդ դարուն վերըք: Դայց երբ քրիստոնէութիւնը տարածեցաւ, երբ քրիստոնեայ աղքատաց թիւը չափացաւ, այն առեն մասնաւոր օգնութեամբ ձեռնոտը ըլլալը չի բաւեց: Հարկ եղաւ, որ հասարակաց ձեռնարկութեամբ նայուին խեղծերը, հարկ եղաւ որ անոնց համար զատ զատ տեղեր պատրաստուին և հոն պահուին: Եւ ահա անկէ ետեւ հիւանդանոց շինուիլ սկըսաւ:

Չարբարդ գարուն սկիզբները՝ մէկ քանի հիւանդանոց հաստատուեցաւ անդին ասդին։ Ֆիապիուա անունն հույվմայեցի աղնուական կինը մէկ աղը ուոր հիւանդանոց մը շնուց յլօրուսաղէմ, իր ստակովը։ Այս կինը ճշմարիս մարդասիրութենէ շարժեալ, ձգեց իր հայրենի մեծութիւնը փառքը և հանգուստութիւնը, ելաւ գնաց յլօրուսաղէմ ընկերակցութեամբ քանի մը աղնուական և հարուստ հույվմայեցի կանանց, և հոն անոնց հետ կը պարապէր իր հիւանդանոցին մէջ։ Ասոնց հագը ուրիշ ասն չէր, եթէ ոչ առնել պահել ուխտաւոր խեղձները աղքատները հիւանդները և ցաւադարները, զանոնք կերակրել և միսիթարել ՚ի փառս Աստուծոյ։ Առուրբ հարսեղ կետարացին ալ հիւանդանոց մը շնուց տուած էր ՚ի կատարացիս, կեսարիսյամու, ՚ի թուին 370, զոր Ասկերերան կը գտիէ արս

նէ կը դառնայ . մէջի մարդիկը և ինքը ամէնքը մէ .
կէն ծովը կը թափին : Ծովի ղերքը մօտ ըլլալով մար-
դու վաս ըլլար . միայն ծովը մոտած կ'ըլլան . և
լաթերին շորցընելու աշխատանք մը կը վասուցին :
Ո նասը բոլոր կեռասին տիրոջը կ'ըլլար , թէ որ կե-
ռասները կողովի (քիւֆէի) . մէջ դրուած և աղէկ
կապրաւած ըլլար նէ :

‘ՆԵՐԻ օՐԸ՝ Վալվթիայի Խարա գեղ անցնելու կամուրջին եղալ ծովուն մէջ մէկ երիտասարդ մը գտան իսկդուած . ով ըլլալը չի ճանչցուեցաւ . բայց յայն կարծուեցաւ : Հանեցին , և յունաց գերեզմանը տարին թաղեցին :

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΛΑΒΕΡΙ

ԴԱՎԻԴԻՆ : | Խըսէս որ քանի մը անդամ, այս մօ^ւ
տերս ալ լուր ելաւ թէ ֆռանսզի արտաքսեալ
թագաւորը | ուի Ֆիլիպ | օնտուա մեռեր է : | Եկ
կողմէն ալ (Օ) լէանի ցեղին կուսակիցներն ու օ-
րինաւորականները՝ որ են Պուռպօնեան տանը կու-
սակիցները, և համբաւէին որ այս երկու թագաւ-
որական տունը իրարու հետ դաշինք ըրեր են .
բայց դաշինքնին ինչ ըլլալը պատմելու երկու կող-
մը չէին միաբաներ : (Օ) լէանները կըսէին որ՝
Համազոտի դուքսը իր իրաւունքը | ուի Ֆիլիպին
և անոր տանը շնորհեր է . օրինաւորականները կը-
սէին (թէ) ուի Ֆիլիպը Համազոտի դուքսին շնոր-
հեր է :

|| սւի Ֆիլիքին մօտաւոր երեւելի մէկ անձ մը
ստոյգ տեղէ տեղէ կութիւն առած եմ լսելով | օն-
տուայի ն Փարիզու օ-դ- օրագրոյն նամակ մը կը գը-

թէ . և այս երկու լուրիս պայպը կը պատմէ :
Ուսի Ֆիլիքին մեռնելուն համար կ'ըսէ որ ուշա-
է . առ այժմ՝ ծանր և վտանգութեար հիւանդութիւն-
մըն ալ չէ . միայն մօտերս հարբուխ (նէ վաղիլ)՝
մը քաշեց . բայց բժիշկները կ'ըսեն որ կուրծքի
ջրովնեմեան նախընթաց նշաններ կ'երեւին վը-
րան . և բժիշկներն ալ գարմաննին այս հիւանդու-
թիւնը վերցընելու վրայ չխոկած են . բայց հիւան-
դին ծերութեանը համար շատ յոց ըննին բժր-
կուելուն : Այս հիւանդութեանս ընթացքը՝ ա-
ռաջը շառնուի ալ նէ՝ ծանր է . կամաց կամաց կը
զօրանայ . ուստի առ այժմ մինչեւ բաւական ժա-
մանակ կրնայ ըստիլոր | ուսի Ֆիլիք մահուան վը-
տանդէն ազատ է :

Ծագաւորութեան իրաւունքը իրարու շնորհելուն վրայ կ'ըսէ . | ուի Ֆիլիփ որ 1848 վետքը վար 24 ին գրավ թագաւորութենէ հրաժարեցաւ . իր պարագած գիրը եա կանչելու բնաւ միտք չունի : Ծայց իր տղացը և թռանը պատուիրած է որ՝ ամէն ատեն պատրաստ գտնուին երբ որ իրենց հայրենիքը իրենց ծառայութիւնը պահանջէ նէ . սրբությանձնառու ըլլալու , և կըլյուսայ որ՝ օր պիտի ըլլայ որ տղաքը Ֆուանսայի օգտակար պիտի ըլլ-

պէս . « Ի՞նչ գեղեցիկ է քարեգործութիւնը , աղքատ մնուցանելց ջանքը : Քիչ մը դուրս ելքաղաքէն , հոն կը տեսնաս մէկ նոր քաղաք մը , որ սրբարսեղ շինեց ժողված ոլորմութեամբը : Ինդարձակ տեղեր կան հոն , որ տարեկան եկամուտ ունին . հիւանդները հոն ժողոված են իբր յապատճանարանի ո : Եցն իսկ Ասկեթերանն ալ հիւանդանոց հաստատեց Արատանդնուպօլսոյ մէջ , և անոր կապեց ինչ որ կ'ընդունէր ժողովուրդէն , եկեղեցականաց կարեւոր և ծիրտ պիտիքը . լաւ հոգալին ետեւ : Ետքերը ուրիշ հիւանդանոցներ ալ շինել տուաւ , և անոնց ամէնուն կառավարութիւնը յանձնեց եկեղեցականաց և ուխտեալ աշխարհականաց * :

Այսպիսի շինուածներ, մէկ կողմէն կը շատցընէր, և միւս կողմէն ալ ինքն իսկ անձամբ և ըստակով կ'աշխատէր անդադար անոնց համար: Այս ատենները ուրիշ եպիսկոպոսք ալ ոկրուան կարծ տելոց հասնել: Իրենց տունը՝ հիւանդանոցի պէս ըրեր էին, կ'առնեին կը պահէին աղքատները և հիւանդները, մինչզի հասարակութիւնը հայր հասարակաց ձանցեր էր զանոնք: Ստակով և հոգեւոր միսիթարութեամբ անդադար կը համնէին ամենուն առանց ձանձրութեան և պարձանաց: Ինչ որ կը վաստըկէին ժողովուրդին ինքնանուեր պարգևեւէն ոչ իրենց համար կը պահէին և ոչ իսկ իրենց ընտանեաց համար, այլ միայն խզալեաց կը բաշխէին: Ենդները ասանկ գործ կը գործէին ոչ միայն իբրեւ մարդասիրութիւն, այլև իբր անհըրաժեշտ պարտք Եպիսկոպոսի, ինչպէս Ավետիս և Բաղկեդոնի ժողովներուն մէջ և չորրորդ տարւոյն

լան։ Ասոր համար տղայքն ալ բնաւ միտք չունին
անանկ պայմանագիր մը առողագրելու որ ֆռան-
սըզ ազգին հետ ունեցած յարաբերութիւննին ու-
րիշ կերպ դարձնէ։ Այսու ամենայնիւ թէ որ
ֆռանսըզ ազգը իրեն խաղաղութիւնը և հանգըս-
տութիւնը Պուռապօնեան ցեղին թագաւորելուն
վրայ յուսալով։ Կամագուի դուքսը թագաւորութե-
հրաւիրէ նէ ասոնք ալ ամենայն յօժարութեամբ
պատրաստ են ազգին կամքը յարգելու, և ազգին
իրեն գլուխ ճանցած մարդը իրենք ալ իբրեւ գը-
լուխ ընդունելու և հնազանդելու։

Եւ ապա ու առ օրեաց քասութիւնը որ առ
յիսի ՏԻ ին ըլլալ սկըստաւ օրէնստրաց ազգային ժո-
ղովացն մէջ . Խուանսայի քաղաքական վիճակին մէկ
ու թիշ Կերպարանք մը տուաւ . Պահկայ շատ աղէկ
կը հասկըցընէ Ա-Ն-Ի-Ք-ը օրագրացն հետեւեալ խօս-
քերք :

“ Տողը անցած շաբթու Փարիզու մէջ որ տեղ
որ երկու հոգի իրարու կը պատահէին բարեկա-
մաբար այս հարցումը կ'ընէին . իրարու իւ- չին
նեաւը սկիզբը ե՞րբ պիտուր ըլլայ ։ Ըլլայիքին վրայ
կասկած չէին ցուցուներ . միայն ժամանակը հաս-
կընալ կ'ուղէին . մէկը կ'ըսէր վաղը կը սկըսինք .
մէկ ուրիշ՝ ութօր մըն ալ սպասելու է կ'ըսէր .
շատերը ամսոյն մէրջը աչքերնին առած էին : Վարդ
չէր հաւատար որ այս տարիս կ'եւ այս գալնան ե-
ղանակը անդամ խաղալ անցնի :

Հ Հիմա աւելի հանդարտութիւն մը կ'երեւի .
չէ թէ ամպերը բոլորովին փարատուծ սրբուած են ,
այլ այնքան յեղափոխական ելքարտկանութիւն չե-
րեւի՞ : Վմէնուն սիրութ հանգչեցընողը այն է որ՝
լեռնակողմէանները (կառավարութեան հակառա-
կորդները) որ ձայն չի հանելու սպառնալիք կ'ընե-
ին , հիմա տասն և երկու հագիի մը շափ անուննին
գրել տուած են որ ատենախօսութեան բեմէն պի-
տի գուաննոր գրուելու օրէնքին դէմ : Հիմա խօ-
սիլ կ'աւղեն , աղէկ է շունչ կ'առնուի : Վստոց
պերճախօսութեննէն լիսիցաշ չի կայ : Երբ որ խօ-
սիլ ուղեն նէ՝ ամէն մարդ կ'իմանայ որ յաղթուիլ
կ'ուղեն :

” Ասանկ կ կողմերը տեղերնին նստան . իրարու
ի նետելը ուրիշ ժամանակի մնաց . բայց որ-
քան պիտի քչէ : Կերևի որ շատ առեն պիտի չանց-
նի : Հինգ կամ վեց ամիս կ'ըլլաց կոր որ Փարթիզու-
փողցներուն մէջ քաղաքական պատճառի համար
մարդ սպաննուած չէ . տարի մըն է որ յեղափո-
խութեան մը փորձ եղած չէ . երկու տարի է որ
ծանր բան մը ըրած չունիմք : Հասարակապետու-
թեան ժամանակ , փողցներու մէջ մարտկոցներ չե

շնած երկու տարի անցնի, շատ բան։
» Ես մեր ընկերական վիճակը ասանկ կարգադրության կամ առաջարկության մեջ է։ Ճգիւտ կը զարմօնամք որ իրարու հետ չի կռուցած երկու տարի անցուցինք։

Հուտվայուշ մաղթվան մէջ եղած պրուցուածները
կը ցուցընեն : Նեանդեւու աշխարհականոց մէջ ալ
տարածեցաւ այս մարդատիրութիւնը : Ուն թէ-
ոգսափ կինը Փլասիլիա անուն՝ մէկ աղէկ հիւան-
դանոց շինել տուառ, և ինքն անձամբ հօն կ'աշ-
խատէր . նաև շատ անգամ հիւանդաց անկողի-
նին քավ նստած, անոնց գեղը և դարմանը կը հո-
գար : Աստիճի բարեպաշտական գործ գործողներ
շատ եղան այն առենները, մինչեւ կ'ըստին, թէ մի-
այն կատանդնուազօլոց մէջ երեսուն և եօթը հիւ-
անդանոց և անկելանոց կային մեծ ու պղտիկ առ
հասարակ, և Ալեքսի կայսեր աաեն մինչեւ տասը
հազար աղքատ առնող անկելանոց շինուեցաւ : Ա
մալֆիի քաղաքի վաճառականները իրենց սոտակով
մէկ հիւանդանոց մը հաստատեցին Լուսաղիմայ
մէջ սուսը Յօհաննիսի անունու :

Չորրորդ դարեւն մինչև ութեղորդ և իններորդ
դարը գրեթե այսպէս քնաց , այսինքն եկեղեցա-
կանք և աշխարհականք հիւանդանոց և անկելա-
նոց շինելց եաւեւե էին . բայց գէցը առ էր , որ
աղքատը , ախտաւորը և խելագարը մի և նոյն առան-
մէջ կը պահէին խաւնիփսուռն , ուատի և պէտք ե-
ղածին չափ դարմանեւ և խնամել չէին կրնար :
Այսպէս գնաց խելմը ասուն : Յետոյ մարդիկ հաւ-
կրցան փորձով , թէ հիւանդանոցները բարեկար-
գել պէտք է : Առաջինն եզաւ կ'ըսեն մեծն կարո-
ւս , որ զատզատ հիւանդանոց շինել տուաւ , զատ-
զատ անկելանոց հաստատեց , անոնց ամէնառն ալ
արքունի դանձեն եկամուտ կապեց և եկամուտը
օրէնքով հաստատեց որպէս զի մարդ չի խանդարէ :
Կամեւս հասարակութեան ալ հրաման ըրտւ որ
ձեռնատութիւն ընկեն հիւանդանոցայ : Ինքը այս
ակտս աշխատեաւն համար : Իո աջականէւն առ և

ԽԵԼԱԾՔԻՆԵՐԸ արտօրացողներուն կ'ըսեն : մինչեւ
1852-ը սպասենք : այն առենք բժիշորու զածնիդ պի-
տի ըլլայ : ամէն բան հարկաւորապէս և անխափա-
նելի կերպով տակն ու վրայ պիտի ըլլայ :

» Տայց այդ ալ շատ է : Ժամանակը երկար է .
մինչեւ այն առենք ո՞վ պիտի համբերէ : . . . Առանկ
վիճակի մը մէջ եմք : Ոէս որ ասկէց մէկ օրինաւոր
կերպով մը խաղաղութեամբ ազատուելուն հնար-
քը կայ նէ՝ այն ալ մենք չեմք գիտեր : Անդադար
օրինաւորութեան վրայ կը խօսուի : այս բանիս վր-
այ հարիւր փաստաբան ունիմք . բայց օրինաւո-
րութիւնն ուր է : Ուր գտնենք անտնկ (քաղաքա-
կան սահմանադրութեան) օրէնք մը, որուն մէկ
ուրիշ օրէնք մը հակառակ չելլէ : . . .

“ Տաղաքական իշխանութիւնը՝ պատերը աւ բրչտրկած բերդի մը պէս է . և բերդը հիմա պի

ձեռք է նէ՝ անիկայ է որ բերդին տիրելու առանք պատը փլցուցեր է : Եւ ներս այն պայմանով մտեր են որ՝ պատին փլած տեղը բաց թողուն . օրուէս զի ետքը ուրիշներն ալ անկեց ներս մանելու և զիրենք անկեց վրանտելու կարող ըլլան . և ասոր վրայ երգում են ըրեր : Ասոնք կը սեն որ՝ պատին փլած տեղը տնանկ բաց պիտի մնայ . ինչ կերպիւ և ինչ մարդով որ հօն գան և ներս մանել ուղեն նէ՝ այն պատը պիտի չի հիւսուի : Ուրիշները՝ որ պատը չի հիւսելու խօսք տուած էին, չեն կրնար իրաւունք մը ցուցընել պատը հիւսելու և իրենցմէ ետքը եկաղին ճարան գոցելու . բայց ասոր ալ ճամբան գրան . պատը հիւսելու իրաւունքը չունիմք նէ՝ պատին փլածին տուածը թնդանոդ կրնամք շարել . ունենան առա թեև նո ասոր ում է :

բրնձաւորութիւնը ասոր դէմ չէ” :
“ Ենիկիլցի կենցաղագէաները մինչև կառավարութեան խորհրդարանին մէջն անդամ՝ ըստած են որ, ըստորոշեան օրէնքներուն քննութեան ժամանեակը մօտենալով, որովհետեւ ֆուանորդի կառավարութիւնը կաթւ երեւէն վախ ունեէր, պատճառանքը մը կատ ինկիլցին և յունաց մէջ անցած անցքերը պատճառ բռնելով ինկիլցին հետ աւրով վելու և դեսպանը | օնտուայէն ետ կանչելու : | սիկայ երկու տէրութեանց մէջ կոուս պատճառ մը ըլլլլլէն զատ՝ Փուանայի մէջ ելլլլու քաղաքական կուռուցյն ալ աւածը առնուելու հետքը մը մըտածուածէ : Հասարակութիւնը մօտերս ինկիլցին հետ ծեծ պիտի քանամք ըստելովիրարու դէմ ծեծ բանալին կը մօտենան :

— Քաղաքական վիճակին անորոշութիւնը ամէն մարդու սիրու կատկածի մէջ ձգելով՝ վաճառականութիւնն աշխած է ֆրանսա : Ապրիլ ամսոց մէջ ֆրանսա մտած ինչքեզուն տէրութեան գանձուն համար տևելում է իրաւունքին գումարը 8:990.000 ֆրանք (39,556,000 դուռուշ եղբէ է . որ 1848 ին ապրիլին մէջ՝ (փետրվարի յեղափոխութեանէն ամիս մը եռքը) 10,482,000 ֆրանք (46,120,800

ուրիշ երկրներու թագաւորներն ալ սկզբան աշխատիլ իրեն պէս : Խոա անունը Ապրանիայի արքայն մեծ հիւանդանոց մը չինեցյլ լրտասալէմ գլուխող խեղճ ու խոտաւորներուն համար : Իդալիսայի իւրք քաղաքի բնակիչները երկու հիւանդանոց չինեցին , մէկը՝ 718 թուականին , և միւսը՝ 721 թըւականին :

Վասնկ մարդասիրական գործոց հետամուռ և
անդադար աշխատով՝ մեր հայ ազգին մէջ ալ կը
տեսնամք : Վեծն Ներսէս (չորրորդ դարուն) Հայ-
րապետ հայոց) Բիւզոսնդիա Եկած ատենը տեսներ
էր, թէ յունաց աշխարհին մէջ, անդին ասդին
մանաւանդ կոստանդնուպօլսոց մէջը գուրսը լեց-
ուեր էր կերպ կերպ անկելանոցներով և հիւանդա-
նոցներով, ուստի ինքն ալ ՚ի Հայաստան դարձած
ատենը՝ սկըսաւ այսպիսի շինուածներու ետևել ից-
նալ, և արդարեւ ՚ի գլուխ տարաւ . քանզի կու-
րաց և կաղաց համար անկելանոցներ շինեց . ան-
ինամմ ախտաւորաց համար հիւանդանոցներ շի-
նեց . որեւերու և որբեւ այրիներու համար զատ զատ
տեղեր շինեց : Վորոնցի զատ՝ նաև շինեց աղքա-
տանոցներ, օտարանոցներ, հիւրանոցներ, հոգե-
տուններ, վանքեր . և այլն . մինչեւ կրնանք ըսել,
թէ մեծն Ներսէս իր ժամանակակից բոլոր ազգաց
մարդասերներէն խիստ առելի շինուածներ հաս-
տատեց : Վորոնցմոլ իր ժամանակի հայերը ՚ի մար-
դասիրութիւն և յազգասիրութիւն կրթեց իր գո-
վելի ազգօգուտեաւատածահաճոց բարեգործու-
թեամբը և օրինակովը, այս պատճառաւ իրա-
ւամբ ըսթցաւ արժանի Հայր համարակաց, ար-
ժանի եպիսկոպոս, և արժանի հայրապետ : Աւելի
արժանագով գործը պար սա եղաւ, որ մի միայն
այն շինուածներով չի բաւականագաւ, այլ և անոնց

զուռուռը) Եղած էր : Յունվար սկիզբէն մինչև ապրիլ վերջը այս տարի յիշեալ իրաւունքը 36,845,000 ֆուանք (162,118,000 զուռուռը) է . որ 1848 ին 39,094,000 ֆուանք (172,013,600 զուռուռը) Եղած էր 1848 թուականնը Փանսայի եկամուից համար գէտարի մին էր . այս տարւանս սկիզբները եկամուաը կ'երեւեր որ այն տարիին շատ է վել պիտի ըլլայ . բայց մարտ ամսէն ՚ի վեր՝ (որ Փարլիզիք երեք աօտալսաւ մէկէն օրէնստրաց ժողովսն անդամը ըլլալու ընսրեցին), եկամուաը ինկած է . և հիմա կարծիք կայ որ 1848 էն շատ պակաս ըլլայ :

Ապրիլի մէջ քիչ եկած ապրանքները, որոց համար եկամուտն ալ պակսեցաւ, ասոնք են. բայց

բակ , սուրճ , շաքար , քթան մանած , քթանի
հունտ , եղ , բուրդ , մետաքս և աղպար (մատոէնի
թիւթեա) : Ասոնց մէջ կան ո՞ր արուեստի և գոր-
ծարաններու պէտք են . ինչպէս են քթան մանած
բամբակի . բուրդ և մետաքս . և այլն . ասոնց կա-
րօս եղած գործարաններն ալ առաջկու պէս պիտի
չի բանին . բանուորները բան չի դիմաւալով աւուլ-
օգտելու հաց ալ պիտի չի գտնեն . ասկէց ալ ինչ
հետեւութիւն ելլելլքը առաջկուց եղած փորձե .
բոլոր իմացուած է :

ԱՆԳԼԻԱ: Երբ որ Փառհնչը կողմէն | օնտուանսուագեսպանը Պ. Տրուէն ար | թիւի, իւր կառավարութեան հրամանաւը Փարիզ դարձաւ, ին կիմիվի կառավարութեան երկու խորհրդարաններուն մէջն ալ ասոր վասյ խօսք եղաւ. խորհրդարաններուն մէկը | Ենստառունի Վարքեղին, և միւսը | օստ Շալմերադընին կը հարցընէին թէ ի՞նչ պահանջաւ թօն անսուսի պէսամին ձնեն ո՞նո՞ւ ո՞նո՞ւ

պատճառաւ, քրանողզի դեսպանը օգեց գեաց ա-
նանկ մէկ օր մը որ թագուհւոյն ծննդեան տարե-
դարձին ալ հանդէսին օրն էր : Խորհրդարաննե-
րուն մէջ եղած հարցմունքներն ու պատասխան-
ները շրմագայի օրսգիրները առանկ կը ստորագրեն :
Ո՞յցիսի 16 ին ։ օստերուն սենեալը ժամ՝ հին-
գին ժողվութեցաւ : Օստ Պրուկէմ ըստւ . կրիսրնդ-
րէմ օր խորհրդարանը ու շաղրութիւն լնէ՝ թա-
գուհւոյն ծննդեան տարեդարձին օրը քրանիսղի-
դեսպանին յանկարծ ձգել երթապւն վրոյ : Անցի-
որ այս գեսպանը գնացեր է, և շատ ցաւեցայ . ո-
րսինետեւ շատ կարեւոր կը սեպէի օր խնկիլթէ ո-
ւայի և Ֆուանայի մէջ կատարեալ մտերմութիւն-
ը հաստատուն մնայ , մանաւանդ հիմա որ քրան-
ողզը շրմագայի ազգաց մէջ մէկ հատիկ է, որուն
հետ այս մլրդին տաեններա մտերիմ կցորդութիւն-
և բարեկամութիւն ունիմք :

Վարչեցն է հստառութիւն, որ խորհրդարանին նույնագահն է։ Ծուանսայի գեսապանին յանկարծ երթալուն վրայ էս ալ կը ցաւիմ. բայց կրնամ իմ աղնիւ և իմաստուն բարեկամն (լուս Պրուկէմը) ապահովընել, որ ասիկայ իրեն կարծիք ըրա-

ամէնուն հաստատ եկումուտներ ճարեց, որպէս զի ստակի նեղութիւն չփառշն: « Եւ բաժանեաց ՚ի նոսա զաւանես և զայքարակիս, պազարերեալ յարդեանց անդաստանաց, և ՚ի կթոց արօտակիանաց և ՚ի գեղմիսց . . . »: (Խոր. 4): Շնչիւ չենք գիտեր, որչափ չենք շննց. բայց գիտենք, որ երկու հազար քառասուն վանքի չափ շննց: Այս թիւնին այսելով, առանց երկբայութեան կ'ըսեմք, թէ ուրիշ չենքեն ալ խիստ շատ պիտի քլան: Արդ՝ այս չափ բարեգործութիւներ ըրաւ, չէ թէ թագաւորին գանձէն սատակ վերցանելով, հասպ կամաւոր ողբրմութիւն ժողվելով, և իր բոլոր վաստրկածը և վաստրկելիքը անսնց համար գնելով: Այս արժանինատիր եկեցեցականին անշահախնդիր չանքովը և ամբիծ ազգասիրութեամբը արդարեւ հայ ազգը այլ իմն վիճակի մէջ մտաւ: « Եւ էր այնուհետեւ տեսանել զաշխարհս մեր ոչ որպէս զբարբարոսս այլանդակիեալ, այլ իբրեւ զբազարացիս համեստացելոց»: (Խոր. 4): Աերջապէս ըսել կ'ուզեմ, թէ Եւրապիս և Ասիայի մէջ այնչափ շատոցան ասանկ շննուածներ, մանաւանդ ու խտանել զիներու մօտ, որ տնանեկ, աղքատ, որբ և հիւանդ մարդ չէր տեսնուեր փողոցներու մէջ: Ասանկով մուրաց կանութիւնը վերցաւ: Խեցջութիւնը ծածկով ցածրեցաւ: բարեպաշտութիւնը բարեկարգեցաւ: և բոհասանէութիւնն իս առաւել ասած ու տաս:

Պիտի շարժենակուի :

ՑԱԿՈԲ. ԿՈՇՏԿԵԱՆ:

ՑԱԿՈԲ. ԿՈՇՏԿԵԱՆ:

ծին սկիզբան մը չէ : Ֆռանսայի դեսպանին երթալուն մինակ պատճառ ունանկ պարտգայնելը եղան , որոց համար անոր Փարիզ գտնուիլը սկզբ եղաւ : Ֆռանսը կանաչավարութիւնը փափաքեցաւ որ այս չնաշխարհիկ մարդը Փարիզ երթայ խորհերթիլ որ ժամանակ մը ասար այն մայրաքաղաքին մէջ ներկայ գտնուիլը | օնտուագնուելէն ու ելի օգտակար կընայ ըլլալ : Իմ կարծեօքս այս չնաշխարհիկ աղնուականին Փարիզ գտնուիլը հոս գտնուելէն աւելի օգտակար պիտի ըլլայ երկու պետութեանց բարեկամուկան կամը համատակալը :

լուս Պրուելիմ։ Անանկ պատահիան մը առնել
լիքս գիտէի։ միայն անոր կը փափաթէի որ ռու-
սաց գեսպանին հայ չի գանձուելուն աշ ասանկ մէկ
աղէկ բացատրութիւն մը արուելու։

Վարքէզն | օնտոնաէրիի : Գիտնալ կ'ուղչի թէ՝
Յունաստանի գէմ նորէն թշնամութեան գործի
ձեռք զարնուելը ատենք ու ասց գեապանին խմաց

արտեցան մի . սրովիշետեւ պաշտպան տէլութեց
մէկուն՝ ուրիշներուն չիմոցուցած թշնամութեան
գործ ընելը հրէշք բան մը կ'ըլլաց :

Ուղբեկնեւնստառունի : Դրասեղանին վրաց
դրուած գրութիւնները բանիը կատարել լազէս կը

Համկարքնեն : Խորհրդականնեն : Խորհրդականնեն :

Նաոին մէջ Պ. Շինուած ըստ ։ Գիտեալ կ ու զէ ի թէ
արդեօք Յունաստանի գործը կարգին մտան մի . և
թէ որ կարգին մտա նէ՝ խնկիլից և ֆուանըցի
կառավարութեանց մէջ այս խնդրոց կարգագրու-
թեանը վրայօք մրաբանութիւն կայ մի .

ինկիւղի և յունոց տէրութեանց մէջ եղած վէճր բալթովն վէրջացաւ. և չըրեւիր օր նորէն մէկ մին առ սիրահ ։ Յասա ենիկեան ինչ առաջ թէր ան

սլր. ալ ոկըսի : բայց ինկիրդիվ կառավարութեան ան-
ամեն պահանջման հիմքութիւնը վճարելու համար քննու-
թիւնն մը տակաւին կը շարունակուի, և խնդիրնե-
րը բացաբանակապէս լրմնալու համար միայն այս
քննութիւնս մնացած է : Խնձի եղած երկրարդ-
հարցմանն ալ այս պատասխանը կուտամ որ, Փր-
ուանորդի կառավարութիւնը աւելի աղջկ կը սե-
պէր որ բանը իր կողմէն միջնորդ գրաւած անձին-
ձեւոքը լրմնար . բայց բանին պարագայները թող-
չի տուենի որ տսիկաց աստիճ ըլլայ : Գիտեք որ Փր-
ուանորդի գեսապանը երեկ Փարիզ գենաց որ իրեն
կառավարութեանը հետ աւելի ուղղակի հազոր-
գակցութիւնն ունենայ : բայց ես վստահ եմ որ եր-
կու աղբաց բարեկամական կցորդութիւնը կարե-

լու բան մը չի պատահիր առկեց :
Պ. Խաղեց : Յունաստանի պաշարումէն վրա
նաս կրողները վրձարում ուղելու իրաւունքէն

պայմանաբառուս նէ, զի ալ զատ կրողիքը բը բրեց ա-
զած վնասուն օրինաւոր կերպով վճարում ուղելէն
ոչ դուրս կը ձգէ և ոչ կը զպէ :

— Օսմակալութեան գիւանին կողմէն կառավարութեան ժողովն արուած ցուցակէն յայտնը ված է որ՝ անցեալ տարի ինկիլզի վաճառականի նաւելը շատ փառ քաշը են. Ճէ թէ միայն ալւ կոծութեան պատոհելութելու կողմէն կամքը զարնելով և կոտրածելով, այլ և ոցիւթելով ալ: Վասնկ վետանգած և միասած նաւերուն ամբողջ համրակը 566 իւլիսի. որոց միայն վեց համը չոգէնաւ, և միացածը տաւագաստաւոր նաւեր են: Եցին տարուան մէջ 1351 նաւ շինուեցաւ նորէն, որոց 49 համը չոգէնաւ, և 1332 համը առագաստաւոր էն:

— Այս օրերս տարավոխիկ հիւանդաւթեան
ձայն բնաւ մէկ տեղաց չի լուռ ելան համար կառաւ
վարութեան խորհրդարանին առ աջարկուեցաւ որ
քառանորեայ արդելսնոցը (քառանոդինը) մեր-
նայ . և անոր համար ծախք եղած 1500 լիրա ըս-
դեսլինք տէրութեան գոնեան շահ մնայ : Տէ-
րութեան պաշտօնեայները շահը բան մը լսել չե-
ն վերցընելը շատ անտեզութիւններու դուռ կը-
բանայ ըսելով չի հաճիցան :

ԱԽՍԴԻՒԱ: Կայսրը մայիսի 8ին Ա իւնիսայէն
ձամբայ ելաւ թրիէտոն երթալու համար, թրիէն
ձանապարհորդակից առնելավանշածնէից մալովցն
նախագահ Հուարցէնակերկի իշխանը, Խաչատրուք, և Պատի եւ Պր
րուք և Արուճաւ նախարարները հաւոգըից բազմա
թիւ մարդկիկ 9ին կրաց հասաւ, օր մը հոն կե
ցաւ. 11ին Լուպիանա և 12 թրիէտոն հասաւ:
Քաղաքացիք չաս մեծ ուրախութեան հանդէս ը
րին: Լուպրիանի: Կայ ընկերութեան նոր շինել
տուած պալուտօ անուն շարենաւը ծովի իջեցրնելու
հանուեսնեն ներկայ ունիւ ենաւ. 12ին և առջաւ:

ըլլ, որ է մայիս 14, Թօրիէստէն Ա իւնիսա շնուռ-
լու երկաթ ճամբուն առաջին քարը դրաւ, և նա-
ւահանգիսով կեցած պատերազմական նաւերուն
ալ ացելութիւն ըրաւ : | ցը ընկերութեան արնո-
րէն Պ. Պրուքէրն ալ աւոգրիսական կայսերութեան
առայելո ըրաւ : Մինչեւ 18. Թօրիէստ կենալէն էտ-
քը՝ այն օրը ելաւ ճամբայ . և մայիսի 22 ին Վ ի-
էնիսա հասաւ : Թօրիէստացիք, որ ամէն ժամանակ
կայսեր հաւատարիմ գտնուած են, և 1848 ին ար-
բոլոր Հաստրիայի մէջ ապստամբութիւնը կը վեխ-
տար, այս քաղաքէս հանգարտը չի կար, շատ
զուարձացան կայսրը հան գալով :

— Կայսրը Վիեննա դառնալէն Ետքը կառավա-
րութիւնը գլխաւորապէս երկու բանի վրայ զբա-
ղած է . մէկն է Մաճառիստանի կարգադրութիւ-
նը , և միւսը՝ գերմանական դաշնակցուել գործը :

Վաճառէներուն ինչ ուղելը անցածները պատմեցինք : Եւսդրիսյի կառավարութիւնը կ'երեւի որ այս թագաւորութիւննա գաւագական կառավարութեան մասնաւոր ժողովքին պիտի չի դպչի , եթ կու խորհրդարան ունենալու հրաման ըրած է . ուսուց մէկը ազգին ազնուականներէն և երեւելիներէն պիտի բացիանաց , և միւսոք՝ մեծամեծ քաղաքներուն կողմէն խրկուած պատգամաւորներէն : Կառավարութեան յանձնարարական ժողովքներուն կարգագրութիւնը առ այժմ ինչպէս է նէ անսնկ պիտի մնաց , նոր կարգագրութիւնը մը ըլլալիքը կամ չըլլալիքը՝ երբ որ կայսերութեան մեծամեծներէն ժողովք մը գտմարի նէ այն ատենը կ'իմացուի :

Դերմանական դաշնակցութեան իննդիրը լրա
գիրս կարգացողներուն յայանի է : Երուսիայի թա-
գաւորութեան Երփուրդ քաղաքը եղած գերմա-
նական համազգային ժողովքը լամեցաւ . Ֆռանք-
ֆոսդ քաղաքը ուրիշ մէկ ժողովք մը կարգադրը-
վեցաւ . և հիմա ասոր նախադահութեան իրա-
ւունքին վրաց վէճ կայ : 1815ին Եզած դաշնադ-
րութեանը յայտնի խօսքին նայելով՝ ասոր նախա-
դահ պիտի ըլլաց Աւստրիայի կայսրը . և Երփուր-
դի ժողովքին ատենէն աշուուաց կայսրը կ'ուզէցը
որ 1815ին դաշնադրութիւնը չաւրաւի : Բայց հի-
մա Երուսիայի կառավարութիւնը չուզէր որ Ա-
ւրսդրիայի կայսրը Ֆռանքֆոսդի ժողովքին նա-
խադահ ըլլաց . և Երուսիայի արտաքին դործոց տե-
սուչ Պ. Շ. Ըստնից կոմմը յայտարարութիւն հանեց
ըսելով որ՝ 1815ին դաշնակցութիւնը աւրուած և
վերցած է . կայսեր նախադահութիւնը անիկայ նո-
րոգել ըսել ըլլալով չեմք ընդունիր : Ո իէննայի օ-
րագիբը հրատարակած է ոք Երուսիայի կառավա-
րութիւնը երկու տեղ վամբաւունական հազար հո-
գիէ բաղկացած բանակ հաստատեր է , մէկը՝ Եր-
փուրդէն Դուկաւ երթալու Ճամբուն վրաց . որ
Սաքսէն Ա այմար գրսութեան սահմանէն կ'անցնի .
և միւսը՝ Պոհէմիայի և Արևէգիայի սահմանագը-
լաւիները , որ Աւստրիան ու Երուսիան իրարմէ կը
զատեն :

ԲՐՈՒՄԻԱՅ : Թագաւորը զարնողը բռնած ատեն կին երկու հոգի ալ բռնել, և նոյն օրը առանց հարցվածի թող տալերնին պատմեցինք : Ետքը՝ գերմանական ազգաց միւթեան տուաջարկութեանը հակառակող են ըսելով ռամկապետութեան կուսակիցներուն գլխաւորներէն շատ մարդիկ բռնուեցան . որոց գլխաւորներն են Պ. Պիրէնց, որուն քովչատ հարկաւոր թուղթեր գտնուեցան, որոց մէջ՝ ռամկապետականներուն գործողութեանցը կեդրոն մը որոշչելու վրայ առաջադրութիւններ և խորհրդակցութիւններ նշանակուած էին . ասոնցմով կառավարութիւնը այս գաղանի ընկերութիւններուն վրայ շատ տեղեկութիւն կը ստանայ : Պ. Վացան, որ բռնուած և թող արուածներուն մէկն է, և ռամկապետական լրադիր անունով ելած օրագրի մը գլխաւոր հրատարակիչն է : Պ. Պիռնչգայն, և Պ. Քունօվսքի : Ասոր քով Փարիզ փախչող լեհացիներէն իրկուած շատ նամակներ գտնուեցան : Թագաւորը զարնողը թէպէտ կերեւ խենթ հրատարակուած է, բայց կ'երեւի որ կառուավարութիւնն ալ ասոր խենթութեանը շատ չեկուատար, ասոր կուպակիցներուն մաքեն կասկածը փարատելու համար կը կարծուի, որպէս զի ապահովութեամբ կենան և դիւրագ ձեռք անցնին : Ծակ որ խենթ անունը չի հանեին պնոր վրայ, և երկար բարակ քննութիւններ կը կատար ամեն առաջ առաջ ամեն ալ ձեռք ձգելը շատ դժուար կ'ըլլար :

— Խագաւորին առողջութեան վիճակը աղեկ-
նալու վրայ է կ'ըսեն օրագիրերը։ Տեղայս. գաղ-
ղիսկան. ժոտածալ լրագրին. մէջ այս հասուածը կը

Կարդամք : « Ծրուսիայի թագաւորը 60 տարեկան
է : Թագուհին Պավլիերայէն հռոմեացաւան իշ-
խանուհի մըն է : Թագաւորը (ուստաց) Ալքովա-
կայսեր աներձագն է տղաց չունի : Եզրայրը, որ
Ծրուսիայի իշխանն է, օրինաւոր յաջորդն է ո :
Թագաւորին առաջընթեան հիմակուան սբարագա-
յին մէջ այս տեղեկութիւններս տալը չեմք գիտեր
թէ ի՞նչ միտք ունի :

— Անցածները պատմեցինք որ՝ գերմանական
դաշնակցութեան քանի մը թագաւորո՞ներ և դուք-
սեր և իշխաններ՝ Դերմանիայի լող հանուր կառա-
վարութեան գործոյն համար Ծրուախայի Պէտլին
մայրաքաղաքը ժողվավեցան։ Ըստնց համար եղած
արտաքսյ կարգի ծախքը՝ Ռուսիայի ստակով 300,
000 էրիւ եղաւ։ Թագաւորը այս ծախքը քաղաքին
ծախուց տումարը անցընել ուզեց, պաշտօնեայնե-
րը չընդունեցին։ Վախնարովթէ՝ չըլաց որ գըխու-
հութիւն մը պատճառի չէ թէ միայն կառավարու-
թեան հակառակորդներուն մէջ, այլ և նոյն իսկ
կառավարութե կուսակիցներուն շատերուն մէջ։

ԻԴԱԼԻԱ : Բոլոր աշխարհքի մէջ առաստ մետաքս
(իփէք) ելած երկիրներուն մէկն ալ Իդալիսյի
օմագառտիա գաւառն է : Այս տարուան սառցց-
ները այն տեղի այս ամառս ըլլալու բերքերուն
շատ վեաս տուին : Անտաքսէն վախ կաց որ այս
տարի չի պիտի յաջողի : Վարմանդները (չսյիրնե-
րը) աւրուեցան . և չոր խոտին գինը հիմակուց ու-
րիշ տարիներուն գնցն երկու չափը գտաւ . Ծնդե-
ղէններն ու գինին ալ աղէկ չեն երեւիր Արաւակա-
րութիլ Իրաշէնցայի և Ոօտէնայի գքսուններուն
հետ պայման մը կիքեց . որով այս երկու գքսուն-
ներուն երկրէն օմագառտիա եկած ցորենը և գի-
նին ներս պիտի առնետի :

Ը քլավօնի սահմաններէն ալ լուր առնուած է
որ՝ ցուրտն ու անձը կազդնեաց անտառներուն
(մէ շէլիխներուն) շատ մեծ վնասներ տուին :

ՍՊԱԾՆԻԱ : Ինկիլիզի և Սպանիայի մէջ տեղի վէճը լըմբնցաւ . և Լոռու Բալմերադընին կողմէն ասոր տեղեկութիւնը տուող գիրը մայիս 1ին Մայրիկա հասաւ : Մայիս 2ին Սպանիայի թագուհին իւր ստորագրութեամբը հրամանագիր հանեց , որով Պ. Ֆուանչիսք Ժավիեր Խոդուրիձ աղջուականը դեսպանութեամբը Լօնոնա երթալու կ'որոշէ : Ինկիլիզի կողմէն ալ Մատրիտ գալու գեսպանն է Լոռու Հովտըն , որ իրեն բնակելու պալատը պատրաստելու մարդ խրկած է : Պ. Խօնօզ Քողութէս , որ իր գեղեցիկ ատենաբանութեամբը Մայնիայի կառավարութեան խորհրդարանին Մանդալանպէւը սեպուած է , և Եւրոպայի խառնակութիւնները աեանելով ամէն բանէ քաշուած էր , միայն ծանր բան մը ըլլար նէ խորհրդարան կ'ուգար իր կարծիքը տալու , ասկէց առաջ Պէտրին (Տրուսիա)

ՀԱՄԵՐԻԿԱ. Գերիներու խնդրոյն վրայօք տեղե-
կացուցիչ գրութիւնը (ռաբբօռ) շինուեցաւ և
կառավարութեան խորհրդարանին ներկայացոյց .
բայց միացեալ նահանգաց հարաւային և հիւսի-
սային գաւառները այս խնդրոյս վրայ չմիաբանե-

բանատույցի մասին պահանջման մեջ կազմակերպությունը կանոնավոր գործություն է կատարել կասկածելի է:

Քանատույցին երկու շոգենաւունքների մէջին վրայ իրարու զարնութեցան և սահմտեցան. 24 երիկ մարդ, ամէնն այ ղինուար, և 13 կին մարդ մեռան:

Ամս, առ ալ դրանուով, և 15 զի ամրգ առևառ :

Որի Եանէյրօս քաղաքն ալ (որ հարաւային Ա-
մերիկայ Պրէզիլի կայսերութեան մայրաքաղաքն
է), գեղին. տեսնդը՝ ահադին չարդ կ'ընէ . երեք
ամսուան մէջ մեռնողներուն համբանքը 14000 հո-
գի կ'ելլէ :

Քաղիքունիայի բնակիչները անկախ կառավագա-
րութիւն մը ձեռք ծգել կ'ուղեն . որ միացեալ
նահանգաց ընդհանուր կառավարութէնէն կա-
խում չունենան, և հիւսիսային Ամերիկայի հա-
սարակապետութեան մասն չը լլան : Որկւոյ հանքին
պատճառով այլ և այլ ազգե՛ էւրոպայի հիմնա-
ռան վիճակին ատենը հոն գացող բազմութեան

ԱՅ ՚ի հարկէ կարծիք կ՛ըլլար որ հսն ալ անիշխանութեան և ապստամբութեան ոգի սերմանող կ՛ըլլայ : Ո՞նս նաւասկետը ամեն կարելի միջցները ՚ի գործ կը դնէ , և մեծ զգուշութիւն կը բանեցընէ . որ քալիֆօռնիացիք մտքերնուն անցածը ի-

բօք՝ ի գործ գնելու դիւրութի չանենան՝
Հոչակաւոր ոսկեհանքեն հիմայ անանկ առատ
ոսկի կ'եղիք որ ասկեց առաջ ասանկ չքրչ Հանքե-
րեն ոսկիի մաքութ կտորներ կ'եղիքն, որոց վրայ ա-
մենելին ծափք ընել չուզեր մաքրելու. և 8 ½ լիպ-
րայէն մինչև 93 լիպրայ ծանրութեամբ ոսկի ելած
կայ: (մեկ լիպրան 100 տրամի մօտ կ'ուգայ) : Առ
կի հանելու համար հոն գացող օտարականներէն
տեղական կտուավարութիւնը ամիսը 25 լիրա ըս-
դէռին (2750 դրամ) տուքը առնել որոշուած է :

C.9.9. C.3.1.6

Ամսոյս Զին ուրբաթ առաւօտուն ժամը Զին
Եկեղի խաթուի թագէոսի և Տարդուղիմէոսի սրբ-
բոց Վաքելոց անուամբ կառուցել նորաշեն դրա-
բոցը առաջին եռամսեայ հարցաքննութեան ու-
սումնական մանկուաց շքեղ հանդէսը կատարեց .
ուր ներկայ էին Վրժանապատիւ թագէոս բաբու-
նին փոխանորդ Արքազան Հօրն մերս , և գիտա-
կան մաքրակրօն Վագ երէց Տէր Գէորգ քահա-
նայն տուրբ Վատուածածի մայր Եկեղեցւոյն , և
Շնորհազարդ Տէր Գաբրիէլ քահանայն և այլ
յարգի անձինք . հանդէսին սկիզբը ձայնաւոր՝ ման-
կըսիները քաղցրանուագ երգ մը երգեցին , որուն
սկիզբն էր « Նորաբայս խայրիք մանկունք հայկ-
եան . » * և ապա անոնցմէ փոքրիկ մանուկ մը
թագէոս անուամբ խոնարհէ լով հանդիսականաց ա-
տենական ճառ մը խօսեցաւ . որ նոյն տեղւոյն
Պ . Ուուբէն հայկաբանութեան գասատութին յօրի-
նածն էր , և ապա Քերականութեան առաջին մա-
սին անուանց վրայօք քննվեցաւ . կրկին երգ մը
երգեցին մանկուիները ՚ի վերայ Վարդանանց զօ-
րավարաց , որուն սկիզբն էր « կարգեալայսոց ըս-
պարապետ . » և ապա սուրբ գրոց պատմութեղի
առաջին մասին վրայօք քննուեցաւ . ուր երգ մը
երգեցին « ՚ի քո անուն Վղեքասնդրէ . » և ապա
քրիստոնէական վարդապէտութիւն , յետ աւարտ-
մանն՝ ողբանայն երգ մը երգեցին ըստ աւուրն
պատշաճի ՚ի վերայ Համբարձման Տեառն մերս ,
որուն սկիզբն էր . « Վայոր լեզուացն հրեղի-
նաց . » և ապա յառաջադէմ աշակերտաց փոքրիկ
խաչեր ընծայ տըրսիցաւ որպէս թէ յաղթութիւ-
նը թէ ըստ հոգւց ըլլայ և թէ լատ մարմնոյ՝ չէ
առանց պսակի . ուր կրկին քաղցրիկ երգով մը ա-
ւարտեցին փառաւոր հանդէսը . յետ բարի յորդո-
րանաց և Վատուածային օրհնուե վերցցիշեալ Փո-
խանորդի վեհի Արքազանին . և ապա նոյն տեղւոյն
ջանասէր Յարդի Հոգաբարձուք միաբան մեծա-
պէս գոհ ըլլալով տեղւոյս Պ . Ուուբէնի հայկաբա-
նութեան և Պ . Խաչատրոյ Եկեղեցական երաժը-
տութեան գասատուաց , որոնք քիչ օրերուն մէջ
շատ երկասիրուի ըրեր են ազգասիրական փու-
թով և ապա արձակեցան խաղաղութեամբ .

— Ժամանակէ մը ՚ի վեր Բարիլոնի հոգեւորական տեսուց հանձարափայլ Անսրոպ վարդապետը ՚ի մայրաքաղաքս եկած էր նոյն քաղաքի Եկեղեցւոց շնութեան վերաբերեալ գործոց համար, որ շնորհիւ ամենապատիւ սրբազնն Պատրիարք հօր և ազգային Գերագոյն ժողովոց բարեկարգութիւն ըստանալով, ամսոյս 31 ին մեկնեցաւ ասկէ պէտք եղած արքունի հրամանագիրներով։ Բարիլոնի հասարակութիւնը մեծապէս գոհ ըլլալով յիշեալ հոգեւորական տեսչին խոհեմ և բարեկարգ կառավարութեանը վրայ . ամենապատիւ սրբազնն Պատրիարքը կայսերական պէտաթով և Պատրիարքական կոնդակաւ հաստափեց զնա իւր հոգեւորական պաշտօնին վրայ։

* Այս երգն է որ 1848 թուին, յանուն առևրք Երուսա-
ղեմի Հաւոքիւտար հաստատեալ ազդացին Ճեմարանի հայկարա-
նութեան դասասու Պ. Մինասին շնանէն է, որ հիմն Պէջողութ-
ապառառն է նոյն պաշտօնիւ . և ուսանողաց պարզեւաբաշխու-
թեան հանուեսին ոռո հոսեաւա .

ՀՐԵՍԵՐԵԿԻՇ
ԼՐԱԴՐԵՍ

ՊՐՈՎԻՆՑԻԱ ՅԱՀԱՆԱԿԱՆ

ԿԱՍՏԵՐԴՆԱԲԳՈԼԻ
Ի ՏՎԱՐԱՆԻ ՅԹՎՀԱՐԱՆԻ ՄԻՒՏԵՆՏՈՒՅԱ
Դ ՎԵՐՋԻ ԽԵՆ